

Blekinge museums stenhuggeriundersökning 1967
Ingemar Atterman och Jonas Frykman

Tjurkö
Västra gårda

Uppteckning rörande fiske, stenhuggeri och jordbruk på Tjurkö.
Meddelare: Petter Svensson, Västra gårda, Tjurkö. Född 13/5 1896
på Tjurkö.

Upptecknare: Jonas Frykman 8/8 1967.

Min far var stenhuggare^{fiskare} och lantbrukare och bodde vid Södra gårda.
Min farfar drev fiske och jordbruk och till det lade far alltså
stenhuggeriet. Far hette Sven Olof Persson.
Sten högg han på vintern, så for vi ut och fiskade på sommaren.
Vi högg sten i Svenningens storbrot och i Lyckeberget(Södra Nabb).
I båda de brotten var det mycket arbetare, men inte så mycket som uppe
vid Herrgården och Nabben. Om man högg sten ute i markerna, så hade bolaget
häst och vagn för att hämta stenen med. Stenen lämpade de av vid
järnvägsspåren, ssdan rallades den ner till Herrgården eller till
Södra Nabb. Stenhuggaren behövde inte betala för att stenhuggaren
bolaget hämtade stenen ute i markerna. I enstaka fall kunde de
få köra stenen själva till spåren. På senare år var det så att
den bonden som hade stenhuggare på sina marker - där bolaget
hade köpt stenen - de fick köra ner stenen med häst och vagn, det
fick de betalt för. Detta var bara på södra ändan av ön.

Alltefter hur folk var bosatta så arbetade de på norra eller på
södra ändan av ön. Inte gick man i tre kvart för att arbeta!

Smedjorna ägdes alla av bolaget. Två smeder stod i Södra Nabbsmedjan.
När jag var liten arbetade Alfred Holst och Karl Thunberg i
den smedjåå. Båda deras söner blev smeder. Varje smed hade
sina stenhuggare, och de kunde välja vilken smed de ville.
Så småningom kom Frans Karlsson och Edvin Karlsson ner till
Södra Nabben. Då var det så dåligt med stenhuggeriet att de fick
arbeta både vid Herrgården och vid Södra Nabb.

Slagen härute går lite snett emot ådringen i stenen, men de små
suggorna spräckte man lite friare, lite hur som helst, det blev ju
förstås mycket skrotsten på det viset. För det mesta var det
bra sten i suggorna.

En hel del stenhuggare åkte till Bohuslän under kriget (1:a vk)
och senare, och en del kom på nödhjälpsarbeten. Stenhuggarna blev på
så sätt spridda över hela södra Sverige. Många unga gifte sig i
Bohuslän och blev bofasta sen.

På norra ändan av ön drev de stenhuggeri för jämnan, så inte många
fiskade eller brukade jorden, annat än på sommaren någon dag.

Fruentimmaren var ibland här nere och hjälpte till med potatisplockning,
men det var obetydligt.

Såden tröskdefolk vanligen själva . Man tröskade med slaga. Slagvalen
var för det mesta av bok. Slagvalen kallades för "slagdrömpeå" och
handvalen för "handlen". All tröskning skedde på logen.

Så småningom trängdes slagorna ut av tröskverken. De flesta bönderna
hade en liten handtröska, ett par rikare "bönder" "Kalle i Hägnan"
m. fl. 5 -6 stycken hade tröskvandringar dragna av hästar. Själva
tröskverket var inne på logen.

När

När jag växte upp var det en del Tjurköbor som uteslutande levde på fisket, kanske var det ett 30 - tals. De var ju ett par tre stycken på varje båt.

När kriget kom 1914 var det många som slog sig på fisket. Under mellankrigstiden fanns det 8-9 knobbar här på ön. Det var motorer i dom. Den första knobben kom hit på vintern 1916-17 och den var det motor i. Den båten och en till beställde de nya av Truedsson i Kuggeboda. Dessa var de två första som kom hit och de ägdes av bröderna Persson, Arvid, Axel och Sven Johan. Den andra knobben ägdes av två andra fiskare. De förra var både-fiskare bara fiskare, men de två senare var både fiskare och stenhuggare.

Jag hade en knobbar som jag köpte 1938 och den var byggd på Juggersö av Hugo Olsson.

Här på ön har det aldrig funnits något båtbyggeri. Ekorna här kom från Tromtö och från Robert Palmkvist på Spjelkö och någon från Kuggeboda också. 2 eller tre ekor byggdes på Östra Mästholmen, de var de lättaste att ro, vad det gäller segelstyvheten vet jag inte vilka som var bäst.

För det mesta for fiskarna till en båtbyggare och beställde sin båt, eller också träffade han honom i stan.

Jag har egentligen inte varit någon annan stans än här på Tjurkö och arbetat och det beror på att jag har haft fisket och det började jag med under kriget. Far min och jag och en bror, vi var ett lag ända tills brodern for till Amerika 1923. På senare år har jag haft arbete inne i stan, förrådsarbete åt kronan. Fiskeet har minskat här ute sen de stora båtarna kom till. Ingen Tjurköbo är nu delägare i någon trälare. 2 knobbar om 2 resp. 3 man finns nu kvar nere vid Finskan, 3 man fiskar med bottengarn och de har en knobbar de också.

Ritssläggan var alltid rundad i ena ändan. Med den ändan slog man för att bräcka stenen, den andra slagytan var plan och användes när man slog på kilen.

De som inte hade någon "räv", och det var de flesta bar mejslarna i ett rep.